

Udvalgets indstilling om godkendelse af dommerfuldmægtig Bruun de Neergaard som midlertidigt medlem af folketinget vedtoges enstemmigt med 151 stemmer.

Formanden: Ligeledes uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, for at han kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning:

Aksel Larsen: Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod fhv. minister Johannes Kjærboel.*

Efter Grønlandsskibet „Hans Hedtoft“'s totalforlis ved Kap Farvel den 30. januar i år genopstod den offentlige debat om, hvorvidt vintersejlad og især vintersejlad med passagerer på Grønland var forsvarlig. Dette spørgsmål havde tidligere været diskuteret i folketinget, bl. a. i anledning af en meget vanskelig og farefuld rejse, Grønlandsskibet „Umanak“ havde foretaget i januar-februar 1957.

Den 13. marts 1957 besvarede daværende minister for Grønland hr. Johs. Kjærboel i folketingets spørgetid et spørgsmål fra folketingsmand A. Lyngge om forsvarligheden af vinterbesejling på Grønland med fuldt passagertal. Ministerens svar gik ud på, at vinterbesejling var ikke blot nødvendig, men absolut forsvarlig, og han støttede sig her meget stærkt på en erklæring, underskrevet af samtlige kaptajner ved den kgl. grønlandske handel. Om denne sagde ministeren, at denne autoritative erklæring selvfølgelig måtte tillægges den største vægt.

Efter „Hans Hedtoft“'s forlis kom det frem til offentligheden og dermed også til folketinget, at den erklæring, ministeren støttede sit standpunkt på, ikke eller kun i meget betinget grad var kaptajnernes egen erklæring og udtryk for deres egen opfattelse, idet de tidligere havde affattet og afgivet en helt anden erklæring, hvori de tilrådede, at vintersejlad på Grønland og især vintersejlad med passagerer blev indskrænket til det mindst mulige. Om denne første kaptajnserklæring havde folketinget ingen viden, lige så lidt som det vidste, at erklæring nr. 2 faktisk var konciperet af direktøren for den kgl. grønlandske handel, og at kap-

tajnerne kun med stor betænkelighed havde underskrevet den.

Et af regeringen nedsat udvalg, det såkaldte dommerudvalg, har foretaget undersøgelser og afhøringer for bl. a. at søge opklaret, hvorledes det forholder sig med de to erklæringer, hvem der har taget initiativet til, at den første erklæring blev forkastet og hemmeligholdt, og hvem der har ansvaret for, at folketinget ved dens hemmeligholdelse blev vildledt.

Ifølge udvalgets beretning har kaptajnerne følt sig under tryk, da de gik ind på at underskrive erklæring nr. 2, som flere af dem erkender strider mod deres overbevisning. Ifølge samme beretning hævder direktøren for grønlandske handel, at det er ministeren, der har afvist kaptajnernes egen erklæring og krævet en ny, samt at ministeren under hele sagens gang har været holdt underrettet i detaljer, medens ministeren hævder ikke at have vidst noget om erklæring nr. 1. Udvalgets konklusion går ud på, at man må lade påstand stå mod påstand og skyde de modstridende udsagn på erindringsforskydningers kappe.

Hovedspørgsmålet, der rejser sig, er spørgsmålet om, hvorvidt vintersejladen var uforsvarlig, specielt om Grønlandsskibet „Hans Hedtoft“'s første og sidste sejlad i januar-februar 1959 var uforsvarlig, og om nogen kan og bør drages til ansvar i den anledning. Men forudsætningen for, at en afgørelse her kan træffes, er, at det så fuldt ud som muligt opklares, hvorledes ansvaret skal placeres for de dispositioner, der blev truffet i 1957, herunder — og ikke mindst — hvem der har ansvaret for den ubestridelige vildledning af folketinget, der er sket ved daværende minister Kjærboels udtalelser den 13. marts 1957.

Der vil formentlig være enighed om, at dommerudvalget ikke kunne komme længere i sine undersøgelser og afhøringer. Der burde også være enighed om, at en mere tilbunds-gående undersøgelse, som kun kan foretages under medvirken af en retsinstant, er nødvendig. Denne alvorlige sag kan ikke afsluttes med, at man tager eksistensen af modstridende udtalelser til efterretning.

Folketinget kan mindst af alle tillade noget sådant. Uanset hvilken indvirken på Grønlandssejladen det må have haft, så står det fast, at folketinget er blevet direkte

[Aksel Larsen.]

vildledt derved, at det ikke i marts 1957 har fået oplysning om de forhold, hvorunder erklæring nr. 2 blev tilvejebragt og underskrevet, men tværtimod er blevet bibragt det indtryk, at denne erklæring var den eneste foreliggende, og at den uden ethvert forbehold var udtryk for kaptajnernes egen mening.

Hvis det ikke drejede sig om en sag, hvor folketinget er blevet vildledt ved en ansvarlig ministers redegørelse i tinget og altså også om en ministers embedsførelse, kunne sagen formentlig henvises til en almindelig domstols undersøgelse og eventuelle pådømmelse. Men dette er ikke muligt, når det drejer sig om ministeransvarlighed. Det er heller ikke en sag, der egner sig til undersøgelse og afgørelse ved en folketingsdebat, eventuelt forbundet med udvalgsbehandling. For det første af formelle grunde: det er en afgået minister, det drejer sig om; grundlovens bestemmelser om eventuelt mistillidsvotum kan altså ikke komme i anvendelse. For det andet af reelle grunde: hvor høje tanker man end kan have om folketinget, bør der ikke kunne rejses mistanke om, at partipolitiske hensyn vejede til, når ansvarets vægt skulle fordeles. Derfor er der kun én instans, denne sag kan og bør henvises til, nemlig rigsretten.

I overensstemmelse med grundlovens § 16 stiller jeg derfor forslag om, at rigsretten sættes i virksomhed, ved at der rejses tiltale mod forhenværende minister Johs. Kjærbøl.

Jeg beklager, at det skal være nødvendigt at fremsætte et sådant forslag her. Jeg beklager, at regeringen ikke har benyttet den adkomst, den har til selv at foranledige rigsretssag i dette tilfælde. Og jeg forstår ikke, at fhv. minister Kjærbøl har ment at kunne tage dommerudvalgets beretning til efterretning i stedet for selv at begære rigsretsundersøgelse og -afgørelse.

Regeringen har afvist mit forslag herom med henvisning til en udtalelse fra rigsadvokaten om, at det ikke skønnes, at en undersøgelse og pådømmelse ved en domstol vil føre til andet resultat end det, dommerudvalget er kommet til. Hertil må jeg sige, at det kan højst være rigsadvokatens skøn. Men hvis man lader det være afgørende, gør man faktisk rigsadvokaten til øverste domsmyndighed her i landet.

Dernæst: skønnet forekommer mig forkert. Over for undersøgelsesudvalget udtalte de udspurgte sig ikke under vidneansvar. Det vil de komme til over for en domstol. Og ved domstolsbehandling — med nødvendig forundersøgelse, og hvad dertil hører — vil der sikkert kunne fremskaffes materiale, som undersøgelsesudvalget ikke har rådet over eller haft mulighed for at bedømme, således at ansvaret kan placeres.

Endelig kan og skal rigsadvokaten og hans eventuelle opfattelse ikke på nogen måde være afgørende, når det drejer sig om en ministers vildledning af folketinget.

Og hvad der end monne være uklart eller uopklaret i denne sag, så står dog ét fast: folketinget blev vildledt, alvorligt vildledt, den 13. marts 1957. Fhv. minister Kjærbøl hævder, at han var i god tro, da han gav den vildledende redegørelse, han var selv blevet vildledt eller holdt i uvidenhed af sine embedsmænd. Embedsmændene derimod hævder, at de har holdt ministeren løbende og detaljeret informeret og at alt, hvad de foretog sig for at fremskaffe kaptajnserklæring nr. 2, skete på initiativ af ministeren og med hans vidende.

Hvilken af de to påstande der er rigtig, kan ingen af os afgøre i dag. Det må en domstolsundersøgelse klare. Men det står fast, at folketinget blev vildledt. Og folketinget har kun én at henholde sig til: den ansvarlige minister. Folketinget har efter danske statsskik ingen anden at holde sig til, det har ingen mulighed for uden om ministeren at lade sig informere af ministeriets embedsmænd. Hvis ministeren er blevet vildledt eller holdt i uvidenhed af sine embedsmænd, kan det måske tjene til hans undskyldning, men ikke fritage ham for ansvar over for folketinget, som kun har ministeren at holde sig til. Derfor er der i en sag som den foreliggende kun én ting at gøre: folketinget må beslutte rigsretstiltale mod fhv. minister Kjærbøl. En sådan beslutning giver rigsretten pligt til at afgøre, hvad der skal ske i anledning af den skete vildledning, men også til at placere ansvaret for de dispositioner med hensyn til Grønlandssejladsen, der blev truffet i 1957, og herunder sige, om der mod nogen bør gøres almindeligt strafferetligt ansvar gældende.

Jeg stiller derfor et forslag sålydende:

[Aksel Larsen.]

„Folketinget beslutter, at fhv. minister for Grønland Johannes Kjærboel skal tiltales for rigsretten, fordi han den 13. marts 1957 har givet folketinget vildledende oplysninger om forsvarligheden af vintersejlad på Grønland.“

Hvad forslaget formulerer angår, synes det nødvendigt at bemærke, at det, folkettinget i henhold til grundloven og lov om rigsretten skal gøre, er at træffe beslutning om rigsretssag og heri oplyse, hvad tiltale skal rejses for. Det påhviler derimod ikke folketinget at udarbejde anklageskrift. Dette skal ifølge loven om rigsretten udarbejdes af den af folketinget valgte anklager.

Da det drejer sig om en ministers embedsførelse, tilkommer det også folketinget at vælge en anklager. Dette skal ske sideløbende eller samtidig med, at rigsretstiltale besluttet. Jeg vil finde det rimeligt, at der mellem første og anden behandling af forslaget forhandles om, hvem anklageren skal være, og at beslutning herom træffes ved anden behandling. Hvis folketinget ønsker at ændre selve forslagens affattelse, er dette naturligvis også muligt.

Jeg anbefaler hermed forslaget til tingets velvillige og hurtige behandling. Hensynet til fhv. minister Kjærboel, hensynet til embedsmændene i Grønlandsdepartementet, hensynet til folketingets værdighed og ikke mindst hensynet til de omkomnes efterladte byder, at intet lades uforsøgt, som muligvis kan skaffe fuld klarhed over denne sag.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte forslag til folketingsbeslutning vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til ligningsrådet (i stedet for Øllgaard).

(Jfr. tidenden sp. 28).

Valgt blev: *Anders Andersen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om oprettelse af „Danmarks teknisk-videnskabelige

forskningsråd“ og „Statens teknisk-videnskabelige fond“.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 49, fremsættelsen i tidenden sp. 30).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kolbjørn: Det foreliggende lovforslag er praktisk taget enslydende med det, der i slutningen af maj måned var til første behandling i tinget, men ikke blev færdigbehandlet i det nedsatte udvalg. De siden da forløbne måneder har givet os nye vidnesbyrd om den store indsats, forskningen gør, og det voldsomme tempo, hvori de tekniske nyskabelser rundt om foregår. For et par uger siden afholdt Dansk Ingeniørforening et stort møde, hvor en række sagkyndige fra videnskabelige institutioner og førende industrielle virksomheder stærkt understregede betydningen af, at flere midler stilles til rådighed for den teknisk-videnskabelige forskning.

Idet jeg i øvrigt henviser til mine udtalelser ved forhandlingen den 22. maj, skal jeg på mit partis vegne anbefale lovforslaget.

Axel Kristensen: Ved første behandling af det tilsvarende lovforslag i foråret udtalte jeg på mit partis vegne, at dette var en betydningsfuld lovgivning, som vi ville medvirke til at give den bedst mulige form, idet vi ikke var tilfredse med lovforslaget i den da foreliggende form. Jeg kan henholde mig til, hvad jeg sagde ved den lejlighed. Jeg vil blot tilføje, at det forekommer mig, at det vil være fordelagtigt, om lovforslaget kan få en så hurtig behandling, som det er forsvarligt. Vi står foran en udvidelse og flytning af den polytekniske læreanstalt, en meget kostbar foranstaltning, og ved den lejlighed vil vi få brug for hjælp fra den mand, der skal være direktør for det forskningsarbejde, der skal iværksættes i henhold til det foreliggende lovforslag.

På mit partis vegne skal jeg tilsige lovforslaget en velvillig behandling.

Fanger: Idet også jeg henviser til førstebehandlingen i maj måned, kan jeg på det konservative folkepartis vegne tilsige en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag, som vi tillægger stor betydning.